

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

**ТРАНСКОРДОННЕ
ТА ТРАНСРЕГІОНАЛЬНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО**

*Навчально-методичний
посібник*

Упорядник: Бровко А.Г.

НІЖИН – 2024

УДК 339.92(477)

Т 65

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 14 від 30.05.2024 року

Рецензенти:

Давиденко Ю. М. – доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат історичних наук, доцент.

Кириленко С. О. – доцент кафедри історії України Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат історичних наук, доцент.

Транскордонне та трансрегіональне співробітництво: навч.-метод. посіб. / уклад.: А. Г. Бровко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024 – 32 с.

Навчально-методичний посібник підготовлений для студентів факультету філології, історії та політико-юридичних наук спеціальності «Міжнародні відносини суспільні комунікації та регіональні студії». У посібнику представлено програму курсу, теми індивідуальних занять, плани семінарських занять, список рекомендованої літератури, орієнтовний перелік питань для самопідготовки та тезаурус. Курс покликаний забезпечити формування уявлень про транскордонне та трансрегіональне співробітництво у сучасному світі, ознайомити здобувачів освіти з основними етапами формування, принципами розвитку та формами транскордонного співробітництва.

Посібник відповідає вимогам кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

© Бровко А.Г., упорядкування, 2024
© НДУ ім. М. Гоголя, 2024

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Опис навчальної дисципліни	6
3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.....	7
4. Структура залікового кредиту.....	10
5. Методичне забезпечення.....	16
5.1. Теми семінарських занять.....	16
5.2. Орієнтовні питання для самопідготовки.....	25
6. Рекомендована література.....	27
7. Тезаурус.....	30

ПЕРЕДМОВА

За сучасних умов розширення процесів глобалізації зростає роль транскордонного співробітництва у житті регіонів і громад та відкриваються нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях та підвищення їх конкурентоспроможності. Саме співробітництво дає можливість налагодити й зміцнити економічні, туристичні та транскордонні зв'язки із країнами-сусідами. Завдяки транскордонній співпраці країн суттєво інтенсифікуються фінансові, матеріальні та людські потоки та значно слабшає бар'єрна функція державних кордонів.

Мета дисципліни «Транскордонне та трансрегіональне співробітництво» – ознайомлення студентів із основними етапами формування та принципами розвитку транскордонного співробітництва. Передумовами виникнення та періодами розвитку ТКС, що призвели до формування наукової основи виникнення ТКС як наукового напрямку, аналізу його структури та просторово-часових аспектів її функціонування.

Основними завданнями курсу є:

- окреслити принципи реалізації ефективного транскордонного співробітництва на регіональному та національному рівнях;
- розглянути нормативно-правові та методологічні засади транскордонного співробітництва;
- аналіз законодавства у галузі транскордонного співробітництва з урахуванням основних положень і практики застосування права Ради Європи, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій;
- з'ясувати роль прикордонних територій в інтеграційних процесах;
- висвітлити транскордонне співробітництво в системі регіонального розвитку;
- розкрити транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України
- розглянути актуальні проблеми транскордонного співробітництва у сфері вищої освіти

➤ систематизувати знання щодо можливостей транскордонного співробітництва.

Після завершення цього курсу студент буде:

Знати:

- ❖ основні форми транскордонного співробітництва;
- ❖ вдосконалення і можливості розбудови транскордонної інфраструктури;
- ❖ ступені кореляції національного та регіонального рівнів реалізації транскордонного співробітництва в рамках стратегічного розвитку регіонів;

Уміти:

- ❖ володіти комплексом знань про транскордонні процеси;
- ❖ аналізувати законодавство про транскордонне співробітництво;
- ❖ аналізувати міжнародний досвід та можливості транскордонного співробітництва і застосовувати його в Україні;
- ❖ вступати у наукові дискусії, демонструючи як наукові знання, так і власну позицію;
- ❖ застосовувати політичні знання в своїй професійній громадській діяльності для мобілізації природно-ресурсного потенціалу і підвищення конкурентоспроможності регіонів України.

2. Опис навчальної дисципліни

«Транскордонне та трансрегіональне співробітництво»

Курс: Підготовка спеціалістів	Напрямок підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Модулів: 2 (аудиторна робота; індивідуальна робота (ІНДЗ); самостійна робота) Змістових модулів: 2 Загальна кількість годин: 120	Шифр та назва галузі знань: 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Нормативна Рік підготовки: 2 Семестр: 4 Лекції (теоретична підготовка): 22 год. Практичні заняття: 18 год. Самостійна робота: 80 год. Вид контролю: екзамен

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ПРОГРАММА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Принципи, поняття та особливості ТКС.

Єврорегіони як основні форми реалізації ТКС.

Тема 1. Транскордонне співробітництво в системі інтеграційних процесів – 2 год.

Поняття і сутність транскордонного співробітництва. Визначення терміну ТКС. Поняття, рівні та типи міжрегіонального співробітництва. Актуальність питань ТКС для реалізації нової державної політики в Європі та Україні. Предмет ТКС. Основні завдання ТКС.

Тема 2. Передумови виникнення та розвитку ТКС в Україні та інших європейських країнах. – 2 год.

Історичні, економічні, соціальні та інші передумови ТКС. Етапи розвитку ТКС в Європі. Еволюція ТКС в незалежній Україні. ТКС та нові підходи та інструменти в реалізації державної регіональної політики. Основні проблеми щодо розвитку ТКС в Україні та шляхи їх вирішення.

Тема 3. Сучасні тенденції розвитку ТКС в Україні та інших європейських країнах. - 2 год.

Розширення ЄС. Основні завдання ЄС у галузі ТКС. Процес глобалізації та мобільність населення. Нові (інформаційні) технології та ТКС. ТКС та нові підходи і інструменти в реалізації державної регіональної політики. Основні проблеми щодо розвитку ТКС в Україні та шляхи їх вирішення. Єврорегіон як форма транскордонного співробітництва. Транскордонного співробітництва у сфері вищої освіти

Тема 4. Місце українських регіонів у загальноєвропейському просторі. – 2 год.

Міжрегіональне співробітництва у сучасній Україні. Статистичні та демографічні ознаки прикордонних територій в Україні. Політичні передумови інтенсифікації міжрегіонального співробітництва в Україні. Економічні передумови міжрегіонального співробітництва в Україні. Основні фактори підвищення ефективності міжрегіонального співробітництва. Угода про Асоціацію України з ЄС та її вплив на поглиблення міжрегіонального співробітництва.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Законодавче забезпечення, діяльність, нові форми ТКС.

Тема 5. Діяльність Ради Європи та інших міжнародних організацій з питань розвитку ТКС. - 2 год.

Транскордонне співробітництво та Мадридська конвенція. Органи ТКС. Інструментарій Ради Європи з ТКС. Характеристика міжнародних організацій, які займаються питаннями ТКС. Діяльність Ради Європи, її статутних та робочих органів з питань розвитку ТКС. Характеристика основних положень Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами, інших документів Ради Європи у галузі транскордонного співробітництва. Політика ЄС у галузі ТКС. Органи ЄС, які займаються питаннями ТКС. Характеристика Регламенту Європейського Парламенту та Ради 1082/2006 про Європейські угруповання з територіального співробітництва (EGTC) від 05.07.2006 р. Документи ООН у галузі ТКС та сталого розвитку.

Тема 6. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку ТКС. – 2 год.

Характеристика української нормативно-правової бази з питань ТС. Характеристика законодавства ЄС у галузі регіональної політики та ТКС. Основні проблеми законодавства ЄС у галузі ТКС та шляхи їх розв'язання. Третій додатковий інструмент Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами, його значення для унормування діяльності українських єврорегіонів.

Тема 7. Інституційне та ресурсне забезпечення ТКС. Нові форми ТКС. – 4 год.

Система управління ТКС. Роль органів державної влади у розвитку ТКС. Роль органів місцевого самоврядування та їх асоціацій у розвитку ТКС. Роль громадських організацій у розвитку ТКС. Роль бізнесових структур у розвитку кластерів. Механізми та інструменти розвитку публічно-приватного партнерства у ТКС. Координація політики транскордонного співробітництва на національному та регіональному рівнях в Україні. Підходи до зміцнення інституційної спроможності єврорегіонів та інших суб'єктів транскордонного співробітництва.

Основні проблеми кадрового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва (ТКС) та шляхи їх розв'язання. Національна Стратегія підготовки кадрів у галузі ТКС. Фінансово-економічні та матеріальні ресурси для розвитку транскордонного співробітництва. Кошти ЄС для фінансування проєктів ТКС. Підходи до забезпечення співфінансування проєктів ТКС з державного бюджету України та бюджетів ОМС.

Кластери як нові форми співробітництва суб'єктів транскордонного співробітництва. Історичні, економічні, соціальні та інші передумови виникнення (транскордонних) кластерів. Класифікація (транскордонних) кластерів. Етапи виникнення та еволюції (транскордонних) кластерів. Шляхи виявлення кластерних ініціатив, механізми та інструменти розвитку (транскордонних) кластерів. Крайові та зарубіжні практики з питань розвитку (транскордонних) кластерів. Транскордонне партнерство. Нові організаційні форми транскордонного співробітництва – ЄУТС, ОЕС

Тема 8. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України - 6 год.

Транскордонне співробітництво як напрям євроінтеграційних процесів в Україні. Регіональна політика країн Вишеградської четвірки: досвід для України. Ініціатива «Східне партнерство» як інструмент підвищення ефективності транскордонного співробітництва України з ЄС. Особливості ТКС в умовах розширення Шенгенського простору та членство України в СОТ. Лібералізація візового режиму Європейським Союзом – необхідна передумова ефективного транскордонного співробітництва.

Транскордонного співробітництва у сфері вищої освіти. Транскордонне співробітництво України у сфері університетської освіти: правові аспекти та тенденції розвитку. Шляхи модернізації національної вищої школи в контексті Болонського процесу. Взаємне визнання дипломів – необхідна умова створення зони європейської вищої освіти. Знання іноземних мов як важливий чинник конкурентоспроможності випускників ВНЗ України. Методологія формування стратегії інноваційного розвитку в системі вищої освіти

4. Структура залікового кредиту

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.			
Тема 1. Транскордонне співробітництво в системі інтеграційних процесів	2		8
Тема 2. Передумови виникнення та розвитку ТКС в Україні та інших європейських країнах.	2	2	10
Тема 3. Сучасні тенденції розвитку ТКС в Україні та інших європейських країнах.	2		12
Тема 4. Місце українських регіонів у загальноєвропейському просторі.	2	2	10
Тема 5. Діяльність Ради Європи та інших міжнародних організацій з питань розвитку ТКС.	2		10
Тема 6. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку ТКС.	2	2	10
Тема 7. Інституційне та ресурсне забезпечення ТКС. Нові форми ТКС.	4	2	10
Тема 8. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України.	6	10	10
Усього годин	22	18	80

Самостійна робота студентів

1. Робота в бібліотеках

Істотним елементом підготовки до семінарських занять є самостійна робота з науковою літературою. Списки рекомендованої літератури орієнтують студента на ознайомлення з найновішими досягненнями у розвитку історичних, політологічних досліджень, з найбільш актуальними і дискусійними проблемами курсу. Виступи студентів на семінарах мають бути віддзеркаленням, насамперед, їх власної точки зору та висновків щодо проблемних питань, винесених на обговорення.

2. Робота в інформаційних мережах.

3. **Індивідуальне навчально-дослідне завдання(ІНДЗ)** передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з курсу, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами, вміння презентувати результати роботи.

ІНДЗ – навчальний проект присвячений одній з тем/проблем курсу. Варіантами навчальних проектів є презентація (в тому числі і електронна), макет номеру газети (журналу) (у тому числі електронної), реферат, електронний урок тощо.

ІНДЗ виконується самостійно. Студент має право самостійно обрати тему та вид ІНДЗ, заздалегідь узгодивши її з викладачем. Оцінка за ІНДЗ враховується при виставленні загальної оцінки з дисципліни.

У разі обрання підготовки навчального проекту у вигляді есе, необхідно дотримуватись певних вимог. **Есе.**

Есе – це письмовий твір-роздум над проблемою, що віддзеркалює особисту пропозицію автора та систему аргументів, на яких ця позиція ґрунтується.

Критерії оцінки есе:

Студент повинен продемонструвати глибоке знання запропонованої/обраної проблеми. Використана інформація має бути збалансованою і підтримувати центральну ідею (тезу) есе. Думки мають бути викладені чітко і бути

взаємопов'язані таким чином, щоб можна було слідкувати за логікою викладу. Висновки мають бути самостійними, логічними та добре аргументованими.

Есе повинне базуватися на оригінальних джерелах та новітній науковій літературі, але не реферувати останню. Есе має бути написане українською мовою.

Темати есе: (одна тема на вибір)

1. Ефективне транскордонне співробітництво – необхідна умова розвитку прикордонних територій.
2. Особливості регіональної політики України після розширення Євросоюзу.
3. Транскордонне співробітництво як важливий чинник підвищення регіональної конкурентоспроможності.
4. Транскордонне співробітництво – авангардна форма новітніх відносин Сходу та Заходу.
5. Регіональна політика країн Вишеградської четвірки: досвід для України.
6. Єврорегіон – основна інституційно-організаційна форма транскордонного співробітництва.
7. Транскордонне співробітництво України у сфері університетської освіти: правові аспекти та тенденції розвитку.
8. Взаємне визнання дипломів – необхідна умова створення зони європейської вищої освіти.
9. Транскордонне співробітництво у регіональному розвитку та інтеграційних процесах: теоретичні аспекти.
10. Транскордонне співробітництво у регіональному розвитку та інтеграційних процесах: досвід Європейського Союзу.
11. Програми транскордонного співробітництва ЄС
12. Перспективні єврорегіони України: політико-географічні аспекти формування та функціонування

13. Проблеми транскордонної співпраці на Європейському континенті

14. Проблеми формування спільного ринку праці українсько-польського прикордоння

15. Транснаціональне співробітництво як форма сприяння гармонійної територіальної інтеграції з кандидатами ЄС.

16. Міжрегіональне співробітництво як форма поліпшення регіонального розвитку через міжнаціональну, міжрегіональну кооперацію.

17. Міжнародне культурне співробітництво в контексті ТКС.

Методи навчання: в процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомогою мультимедійних засобів; практичні: есе з курсу. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

- Підсумкова (загальна) оцінка з курсу є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, обрані студентом: рецензування рекомендованої наукової літератури, роботу на практичних заняттях, поточне (комп'ютерне) тестування, захист навчального проекту, екзамен.

- Підсумковий екзамен є альтернативною формою навчальної діяльності, яка дозволяє студентові підвищити свій рейтинг (0-30 балів). Екзамен проводиться у формі усної співбесіди, під час якої студент повинен розкрити питання білету та продемонструвати знання з курсу.

Модуль I: оцінюється аудиторна та самостійна робота студента:

Робота на семінарах – 0-45

Поточні тести – 0-15

Модуль II: оцінюється

Начальний проект (ІНДЗ) – 0-10 балів.

Розподіл балів, що присвоюються студентам у заліковому кредиті

Модуль 1								Модуль 2 (ІНДЗ)	Тести	Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	15	30	100
5			5		5	5	25				

Шкала оцінювання: національна та ESTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ESTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Методичне забезпечення

5.1. Теми семінарських занять

Плани семінарських занять

Плани семінарських занять

Семінар 1. Транскордонне співробітництво як форма організації співпраці у прикордонних територіях (2 год.)

План

1. Поняття та сутність ТКС. Транскордонне, міжтериторіальне, транснаціональне співробітництво.

2. Історико-політичні передумови виникнення та розвитку транскордонного співробітництва в сучасній Європі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.

2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.

4. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.

5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М.І.Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.

6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.

7. Куйбіда В. С. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів. К. : Крамар, 2009. 242 с.

8. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.

9. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар». 2011. 259 с.

11. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія. За заг.ред. І.В. Артёмова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

Семінар 2. Міжрегіональне співробітництво (2 год).

План

1. Єврорегіон як базова форма транскордонної співпраці.
2. Основні фактори підвищення ефективності міжрегіонального співробітництва. Угода про Асоціацію України з ЄС та її вплив на поглиблення міжрегіонального співробітництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.
2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.
3. Беленький П.Ю. Формування транскордонних ринків України. Львів: Інститут регіональних досліджень, 2003. 289 с.
4. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.
5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М.І.Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.
6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.
7. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.
9. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.
10. Регіональна політика ЄС після його розширення: аналітичні оцінки. Гол. ред. С.І. Мітряєва. Ужгород: Ліра, 2004. 244 с.
11. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія. За заг.ред. І.В. Артёмова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.
12. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник [Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І.]. За заг. ред. В.А. Устименка. К., 2020. 152 с.
13. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / За заг.ред. І.В. Артёмова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.
14. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс]. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>

15. Функціонування єврорегіонів як складова реалізації національних інтересів. URL: <file:///C:/Users/Home/Downloads/7604-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15272-2-10-20191209.pdf>

16. Оберемок Д. Розвиток транскордонного співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід. URL:http://el-zbirn-du.at.ua/2017_2/15.pdf

Семінар 3. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку транскордонного співробітництва (2 год).

План

1. Законодавство Європейського Союзу щодо транскордонного співробітництва.

2. Вітчизняні нормативно-правові акти з питань розвитку транскордонного співробітництва

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.

2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.

3. Беленький П.Ю. Формування транскордонних ринків України. Львів: Інститут регіональних досліджень, 2003. 289 с.

4. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.

5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М.І.Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.

6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.

7. Куйбіда В. С. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів. К. : Крамар, 2009. 242 с.

8. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.

9. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи:

монографія. За заг.ред. І.В. Артџомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

10. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник [Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І.]. За заг. ред. В.А. Устименка. К., 2020. 152 с.

11. Транскордонне співробітництво в ЄС: механізм функціонування та етапи становлення. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/11_2017_ua/3.pdf

16. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євро-союзу [Електронний ресурс]. URL : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>

17. Овчар О. М. Розвиток транскордонного співробітництва в умовах Європейської політики сусідства : метод. рек. авт. кол.: О. М. Овчар, В. М. Кривцова, Н. І. Кадук. К. : НАДУ, 2010. 40 с.

18. Гребельник О.П. принципи, функції та чинники формування транскордонного співробітництва в умовах розширеного ЄС. URL::

http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_2/pdf/014-019.pdf

19. Оберемок Д. Розвиток транскордонного співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2017_2/15.pdf

Семінар 4. Транскордонне співробітництво: ресурсне забезпечення та нові форми розвитку. (2 год).

План

1. Ресурсне забезпечення ТКС (кадрове та фінансово-матеріальне).
2. Розвиток нових форм ТКС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артџомов І. В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.

2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.

3. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.

5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М. І. Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.

6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.

7. Куйбіда В. С. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів. К. : Крамар, 2009. 242 с.

8. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.

9. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.

10. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посіб. [Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І.]. За заг. ред. В.А. Устименка. К., 2020. 152 с.

11. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / За заг.ред. І.В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

Семінар 5-6. Транскордонне співробітництво **в євроінтеграційній стратегії України (4 год).**

План

Заняття 1.

1. Активізація транскордонного співробітництва України в умовах політики сусідства.

2. Інвестиційна діяльність як механізм регіональної політики і транскордонного співробітництва.

Заняття 2.

3. Концепція спільного розвитку прикордонних територій України, Угорщини, Словаччини, Румунії в рамках транскордонного співробітництва.

4. Програми ЄС для стимулювання транскордонного співробітництва з Україною та іншими сусідніми країнами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артьомов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.

2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.

3. Беленький П.Ю. Формування транскордонних ринків України. Львів: Інститут регіональних досліджень, 2003. 289 с.

4. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм

формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.

5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М.І.Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.

6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.

7. Куйбіда В. С. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів. К. : Крамар, 2009. 242 с.

8. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.

9. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.

10. Регіональна політика ЄС після його розширення: аналітичні оцінки. Гол. ред. С.І. Мітряєва. Ужгород: Ліра, 2004. 244 с.

11. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія. За заг.ред. І.В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

12. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посіб. [Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І.]. За заг. ред. В.А. Устименка. К., 2020. 152 с.

13. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / За заг.ред. І.В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

14. Транскордонне співробітництво в ЄС: механізм функціонування та етапи становлення URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/11_2017ua/3.pdf

15. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс]. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>

16. Овчар О. М. Розвиток транскордонного співробітництва в умовах Європейської політики сусідства : метод. рек. авт. кол.: О. М. Овчар, В. М. Кривцова, Н. І. Кадук. К. : НАДУ, 2010. 40 с.

17. Гребельник О.П. принципи, функції та чинники формування транскордонного співробітництва в умовах розширеного ЄС. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_2/pdf/014-019.pdf

18. Функціонування євро регіонів як складова реалізації національних інтересів URL: <file:///C:/Users/Home/Downloads/7604-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15272-2-10-20191209.pdf>

19. Оберемок Д. Розвиток транскордонного співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2017_2/15.pdf

Семінар 7. Українсько-польська транскордонна співпраця в контексті європейської інтеграції (2 год).

План

1. Загальна характеристика українсько-польської співпраці.
2. Організаційно-економічні основи українсько-польської транскордонної співпраці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.
2. Борщевський В. В. Українсько-польське економічне співробітництво в умовах євроінтеграції : монографія / В. В. Борщевський. Львів : Аверс, 2007. 328 с.
3. Губеня С. Українсько-польська транскордонна співпраця в контексті європейської інтеграції. *Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи*. 2013. Т. 2. С. 38-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UPmcp_2013_2_12
4. Мережа міжнародних транспортних коридорів на території України [Електронний ресурс] / Міністерство інфраструктури України. 2010. 8 липня. URL: <http://old.mtu.gov.ua/uk/show/transport.html>
6. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.
7. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.
8. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс]. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>
9. Куцаб-Бонк К. Перспективи розвитку українсько-польського транскордонного регіону в контексті нових викликів європейської інтеграції. *Регіональна економіка*. 2015, №4. с.143 - 150.
10. Овчар О. М. Розвиток транскордонного співробітництва в умовах Європейської політики сусідства : метод. рек. авт. кол.: О. М. Овчар, В. М. Кривцова, Н. І. Кадук., К. : НАДУ, 2010. 40 с.
11. Роїк Н. Українсько-польське транскордонне співробітництво: вибрані аспекти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 15, 2010 р. с. 166 - 169.
12. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / За заг.ред. І.В. Артёмова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

Семінар 8. Особливості транскордонного співробітництва в умовах розширеного Шенгенського простору та членства України в СОТ.(2 год).

План

1. Розширення Шенгенського простору та наслідки введення візового режиму для України
2. Проблеми транскордонного співробітництва в контексті Угоди про речадмісію. Очікування і ризики від членства України в СОТ

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.
2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.
4. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.
5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М.І.Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.
6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.
7. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.
8. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.
10. Регіональна політика ЄС після його розширення: аналітичні оцінки. Гол. ред. С.І. Мітряєва. Ужгород: Ліра, 2004. 244 с.
11. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія. За заг.ред. І.В. Артёмова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.
12. Транскордонне співробітництво в ЄС: механізм функціонування та етапи становлення URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/11_2017_ua/3.pdf
13. Овчар О. М. Розвиток транскордонного співробітництва в умовах Європейської політики сусідства: метод. рек. авт. кол.: О. М. Овчар, В. М. Кривцова, Н. І. Кадук. К. : НАДУ, 2010. 40 с.
18. Гребельник О.П. принципи, функції та чинники формування транскордонного співробітництва в умовах розширеного ЄС. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_2/pdf/014-019.pdf

Семінар 9. Актуальні проблеми транскордонного співробітництва у сфері вищої освіти. (2 год).

План

1. Еволюція Болонського процесу та його організаційно-правове забезпечення в Україні.
2. Транскордонне співробітництво України у сфері університетської освіти: правові аспекти та тенденції розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артьомов І., Серета Л., Зуб С. Формування міжнародних науково-дослідницьких колективів для спільних досліджень проблем транскордонної співпраці у сфері вищої освіти (з досвіду УжНУ). Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / ред. кол. І.В.Артьомов (голова) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. Вип. 1-2 (23-24). 262с.
2. Євтух М.Б. Транскордонне співробітництво України у сфері університетської освіти. *Міжнародний науковий вісник*. Вип.6(25). С.7-14
3. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / За заг.ред. І.В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.
4. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордонне співробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.
5. Овчар О. М. Розвиток транскордонного співробітництва в умовах Європейської політики сусідства : метод. рек. авт. кол. : О. М. Овчар, В. М. Кривцова, Н. І. Кадук. К. : НАДУ, 2010. 40 с.
6. Про вищу освіту / Закон України (нова редакція) // проект внесений народним депутатом В.Балогою [Електронний ресурс].Режим доступу: <http://fedmet.org/analytics/zakon-ukraini-pro-vishhu-osvitu/>
7. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року / Указ Президента від 25 червня 2013 року №344/2013 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
8. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія. За заг.ред. І.В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

5.2. *Орієнтовні питання для самопідготовки:*

1. Поняття та сутність ТКС.
2. Основні завдання ТКС.
3. Транскордонне, міжтериторіальне, транснаціональне співробітництво.
4. Історичні, економічні, соціальні та інші передумови виникнення ТКС.
5. Етапи розвитку ТКС в Європі.
6. Принципи транскордонного співробітництва.
7. Функції кордонів та їх типологізація.
8. Роль транскордонного співробітництва у регіональному розвитку та інтеграційних процесах
9. Міжрегіональне співробітництво у сучасній Україні. Статистичні та демографічні ознаки прикордонних територій в Україні.
10. Характеристика міжнародних організацій, які займаються питаннями ТКС.
11. Діяльність Ради Європи, її статутних та робочих органів з питань розвитку ТКС.
12. Характеристика основних положень Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами, інших документів Ради Європи у галузі транскордонного співробітництва.
13. Документи ООН у галузі ТКС та сталого розвитку.
14. Характеристика української нормативно-правової бази з питань ТКС.
15. Єврорегіон як базова форма транскордонної співпраці.
16. Єврорегіони України
17. Карпатський єврорегіон, його особливості формування та розвитку
18. Основні фактори підвищення ефективності міжрегіонального співробітництва. Угода про Асоціацію України з ЄС та її вплив на поглиблення міжрегіонального співробітництва.
19. Роль і місце транскордонного співробітництва в системі регіонального розвитку.
20. Сучасна прикордонна інфраструктура - необхідна умова ефективного транскордонного співробітництва
21. Активізація транскордонного співробітництва України в умовах політики сусідства.
22. Інвестиційна діяльність як механізм регіональної політики і транскордонного співробітництва.
23. Концепція спільного розвитку прикордонних територій України, Угорщини, Словаччини, Румунії в рамках транскордонного співробітництва

24. Програми ЄС для стимулювання транскордонного співробітництва з Україною та іншими сусідніми країнами
25. Ресурсне забезпечення ТКС (кадрове та фінансово-матеріальне).
26. Розвиток нових форм ТКС.
27. Розширення Шенгенського простору та наслідки введення ввізового режиму для України
28. Проблеми транскордонного співробітництва в контексті Угоди про асоціацію. Очікування і ризики від членства України в СОТ
29. Прогнозування можливих проблем транскордонного співробітництва в умовах включення економіки України в зону вільної торгівлі.
30. Транскордонне співробітництво України у сфері університетської освіти: правові аспекти та тенденції розвитку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія] / І.В.Артёмов. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.
2. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.
3. Беленький П.Ю. Формування транскордонних ринків України. Львів: Інститут регіональних досліджень, 2003. 289 с.
4. Герасимчук З.В., Лютак О.М. Регіональна політика ТКС: механізм формування і реалізації: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 188 с.
5. Державна регіональна політика у транскордонних областях. Транскордонне співробітництво. Регіональна політика та механізми її реалізації: Монографія. За ред. М.І.Долішнього. К.: Наукова думка, 2003. 503 с.
6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. За ред. З.С. Варналя. К.: НІСД, 2007. 768 с.
7. Куйбіда В. С. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів. К. : Крамар, 2009. 242 с.
8. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.
9. Мікула Н.А., Толкованов В.В. «Транскордоннеспівробітництво». Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259 с.
10. Регіональна політика ЄС після його розширення: аналітичні оцінки. Гол. ред. С.І. Мітряєва. Ужгород: Ліра, 2004. 244 с.
11. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія. За заг.ред. І.В. Артёмова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.
12. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник [Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І.]. За заг. ред. В.А. Устименка. К., 2020. 152 с.

Допоміжна література

1. Алмашій В. В. Роль органів місцевої влади у налагодженні транскордонного співробітництва України [Електронний ресурс] *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 30. С. 97–103. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2012_30_13.pdf.
2. Баймуратов М. Нові правові аспекти транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 24. С. 410. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2005_24_2.pdf.
3. Гайничеру М. Проекти транскордонного співробітництва як інструмент промоції Буковини [Електронний ресурс] *Місьцеве самоврядування та регіональний розвиток в Україні*. 2013. № 3. С. 20. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/mcrru_2013_3_10.pdf.
4. Гарагонич В. В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України 1991–2011 рр.: висновки та пропозиції [Електронний ресурс] *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 72. С. 166–171. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gileya_2013_72_31.pdf.
5. Ільченко Н. М. Колодяжна В. Транскордонне співробітництво України: поняття, види, форми [Електронний ресурс] *Історико-правовий часопис*. 2013. – № 1. С. 11–15. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ipch_2013_1_5.pdf.
6. Куранін В. О. Правові засади та зміст транскордонного співробітництва органів місцевого самоврядування України у сфері захисту національних меншин [Електронний ресурс] *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 26. С. 113–116. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2005_26_20.pdf.
7. Куранін В. О. Правові засади транскордонного співробітництва органів місцевого самоврядування України: сфера захисту національних 43 меншин [Електронний ресурс] *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 25. С. 200–201. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/apdp_2005_25_48.pdf.
8. Куранін В. О. Правове регулювання транскордонного співробітництва органів місцевого самоврядування України у сфері захисту національних меншин [Електронний ресурс] *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 286–289. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/apdp_2006_29_56.pdf.
9. Малик Я. Й. Нормативно-правове забезпечення транскордонного співробітництва України [Електронний ресурс] *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 35. С. 13–19. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2013_35_3.pdf.
10. Мікула Н. Регіональні інтереси у формуванні міжнародної мережі транспортних коридорів територією України. *Зовнішньоекономічний кур'єр*. 2001. № 5-6. С. 32–36.

11. Мікула Н.А. Про основні проблеми та заходи щодо активізації розбудови транспортних коридорів в Україні. *Економіст*. 2002. № 6. С. 78–81.
12. Мікула Н.А. Стратегія формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів: Збірник наукових праць. Вип.3 (71) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; Редкол.: Відп. ред. Є.І.Бойко Львів, 2008. С.129–141.
13. Олійник Ю. Транскордонне співробітництво як чинник відносин асоціації України та ЄС [Електронний ресурс]. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2013. Вип. 25. С. 135–140. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unir_2013_25_25.pdf.
14. Прус І. О. Теоретичні та практичні засади взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної влади в контексті 44 транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 30. С. 367–374. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2012_30_47.pdf.
15. Стрижиченко Н. О. Єврорегіон як форма транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. *Бізнес Інформ*. 2012. № 7. С. 61–64. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/binf_2012_7_16.pdf.
16. Тищенко О. П. Розвиток транскордонного співробітництва: досвід Європи та нові можливості для України [Електронний ресурс]. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 1–2 (1). С. 8–11. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_1-2\(1\)_5.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_1-2(1)_5.pdf).
17. Транскордонне співробітництво в Україні: перспективи розвитку єврорегіонів [Електронний ресурс] *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVu_2012_2_37.pdf.
18. Щерба Г. І. Пріоритетні напрями транскордонного співробітництва України в соціальному просторі Східної Європи [Електронний ресурс] Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2011. Вип. 7. С. 128–141. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mnf_2011_7_15.pdf.

ТЕЗАУРУС

Виробнича кооперація – співпраця у виробництві товарів, наданні послуг та створенні матеріальних цінностей.

Внутрішнє середовище – це природне середовище, матеріальнотехнічні ресурси та інфраструктура, а також специфічне технічне обладнання для цієї діяльності.

Економічна підсистема – сукупність економічних відносин, які формують люди, що займаються економічною діяльністю, тобто цілеспрямованою діяльністю на виробництво матеріальних благ та послуг.

Економічний простір – це насичена територія, що охоплює безліч об'єктів і зв'язків між ними: населені пункти, промислові підприємства, економічно освоєні та рекреаційні площі, транспортні та інженерні мережі.

Зовнішнє оточення – це середовище, що є з однієї сторони включає систему господарювання вищого порядку, в межах якої діє регіональна система, тобто в цілому, національна та міжнародна господарські системи, а з іншої сторони – секторні системи – політичні та культурні.

Зовнішня торгівля товарами та послугами на прикордонних територіях – формалізовані експортно-імпорتنі відносини на прикордонних територіях.

Інституціональна структура транскордонного співробітництва – це сукупність єврорегіонів, основні цілі та завдання діяльності яких визначаються їх статутами.

Міжтериторіальне співробітництво – це будь-яка взаємоузгоджена діяльність, спрямована на започаткування відносин між територіальними общинами та властями двох або більше договірних сторін, крім відносин транскордонного співробітництва між сусідніми органами влади, включаючи укладання між територіальними общинами та органами влади інших держав угод про співробітництво.

Прикордонна торгівля – неформалізована купівля товарів та послуг на сусідніх територіях, передусім, для власних потреб.

Прикордонний регіон – це територія, що охоплює одну або декілька адміністративно-територіальних одиниць однієї держави та прилягає до державного кордону.

Прикордонні регіони – це території, на яких проживають спільноти людей, тісно зв'язаних різнобічними стосунками, але розділених кордонами.

Спільні підприємства – формування спільних об'єктів в транскордонному просторі відповідно чинного законодавства сторін для виробництва продукції та надання послуг.

Спільні проєкти (програми) - комплекс заходів суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва, спрямованих на розв'язання конкретних спільних завдань та задоволення інтересів територіальних громад.

Суб'єкти транскордонного співробітництва – територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво.

Транскордонне співробітництво – спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

Транскордонний регіон – певна територія, що охоплює прикордонні адміністративно-територіальні одиниці сусідніх держав.

Транскордонні ринки – це об'єднані національні регіональні ринки товарів, послуг, капіталів, праці, якими неформально користуються громадяни сусідніх територій для задоволення власних потреб (домашнє 40 господарство) в межах діючого національних та міжнародного законодавств.

Транскордонне співробітництво, у тому числі, сприяє розширенню національних законодавчих рамок у отриманні благ з транскордонних ринків і формалізує відносини у транскордонному регіоні, залучаючи, крім громадян, і інші господарюючі суб'єкти та установи.

Транснаціональне співробітництво (transnationalco-operation) – це співпраця між національними, регіональними і місцевими органами влади щодо програм та проєктів, яка охоплює великі суміжні території і включає суб'єкти мінімум двох держав-членів Європейського Союзу і/або країни, які не є членами Європейського Союзу.

Учасники транскордонного співробітництва – юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у транскордонному співробітництві.

Навчальне видання

Упорядник: Бровко А.Г.

ТРАНСКОРДОННЕ
ТА ТРАНСРЕГІОНАЛЬНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО

*Навчально-методичний
посібник*

Технічний редактор – І. П. Борис
Друкується за оригінал-макетом замовника

Підписано до друку 27.06.24
Гарнітура Times New Roman
Замовлення №

Формат 60x84/16
Обл.-вид. арк. 1,21
Ум. друк. арк. 3,02

Папір офсетний
Тираж ел. вид.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn@ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.